

Βρυξέλλες, 20 Ιουλίου 2022
(OR. en)

11538/22

ECOFIN 753
RELEX 1056
NIS 19
MED 37
COEST 594

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Για τη Γενική Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κα Martine DEPREZ, Διευθύντρια
Ημερομηνία Παραλαβής:	19 Ιουλίου 2022
Αποδέκτης:	Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2022) 341 final
Θέμα:	ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ σχετικά με την υλοποίηση της μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής προς τρίτες χώρες το 2021

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2022) 341 final.

σνημμ.: COM(2022) 341 final

Βρυξέλλες, 19.7.2022
COM(2022) 341 final

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**σχετικά με την υλοποίηση της μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής προς
τρίτες χώρες το 2021**

{SWD(2022) 192 final}

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
2	ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ.....	3
2.1	Ανατολική γειτονία	4
2.2	Νότια γειτονία.....	5
2.3	Δυτικά Βαλκάνια.....	6
3	ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟ 2021	6
3.1	Ανατολική γειτονία	8
	• Γεωργία: ΜΧΣ για την COVID-19.....	8
	• Μολδαβία: ΜΧΣ και ΜΧΣ για την COVID-19.....	8
	• Ουκρανία: ΜΧΣ για την COVID-19	9
3.2	Νότια γειτονία.....	10
	• Ιορδανία: ΜΧΣ ΙΙΙ και ΜΧΣ για την COVID-19	10
	• Τυνησία: ΜΧΣ για την COVID-19.....	11
3.3	Δυτικά Βαλκάνια.....	11
	• Αλβανία: ΜΧΣ για την COVID-19	11
	• Βοσνία και Ερζεγοβίνη: ΜΧΣ για την COVID-19.....	12
	• Κόσοβο ¹ : ΜΧΣ για την COVID-19.....	12
	• Μαυροβούνιο: ΜΧΣ για την COVID-19.....	12
	• Βόρεια Μακεδονία: ΜΧΣ για την COVID-19.....	13
4	ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΤΗΣ ΜΧΣ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΙ	13
4.1	Επιχειρησιακές αξιολογήσεις.....	13
4.2	Εκ των υστέρων αξιολογήσεις	14
5	ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΕΣΟ ΜΧΣ.....	15
5.1	Λειτουργία του μέσου ΜΧΣ	15
5.2	ΜΧΣ στο ΠΔΠ 2021-2027:.....	16

¹ Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται με επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση 1244/99 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσόβου.

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

σχετικά με την υλοποίηση της μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής προς τρίτες χώρες το 2021 ⁽²⁾

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μακροοικονομική χρηματοδοτική συνδρομή, ή ΜΧΣ, είναι ένα χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ ⁽³⁾ που προσφέρεται σε χώρες εταίρους οι οποίες αντιμετωπίζουν κρίση του ισοζυγίου πληρωμών. Από τη δημιουργία της, το 1990, η ΜΧΣ έχει συμβάλει στη βελτίωση της μακροοικονομικής και δημοσιονομικής σταθερότητας σε χώρες που γειτνιάζουν με την ΕΕ ή βρίσκονται γεωγραφικά κοντά στην ΕΕ, ενθαρρύνοντας παράλληλα τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις εν λόγω χώρες. Η ΜΧΣ συμπληρώνει και προϋποθέτει την ύπαρξη μιας μη προληπτικής πιστωτικής συμφωνίας, που έχει συμφωνηθεί με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Με την ελάφρυνση μέρους της πίεσης όσον αφορά την αντιμετώπιση των προβλημάτων του ισοζυγίου πληρωμών της, η χώρα εταίρος μπορεί να αυξήσει τα δημοσιονομικά της περιθώρια, να βελτιώσει τη βιωσιμότητα του χρέους της και να επικεντρωθεί στην προώθηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων. Με την εξομάλυνση της πορείας της μακροοικονομικής προσαρμογής, οι πράξεις ΜΧΣ μπορούν να έχουν θετικό κοινωνικό αντίκτυπο, δίνοντας στη χώρα περισσότερο χρόνο και περιθώρια για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της κρίσης της.

Η ΜΧΣ λαμβάνει συχνότερα τη μορφή δανείων, για τη χρηματοδότηση των οποίων η Επιτροπή δανείζεται στις κεφαλαιαγορές. Στη συνέχεια, η Επιτροπή δανείζει τα κεφάλαια αυτά στη δικαιούχο χώρα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ΜΧΣ λαμβάνει τη μορφή επιχορηγήσεων που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ ή έχει τη μορφή συνδυασμού δανείων και επιχορηγήσεων.

Η ΜΧΣ εκταμιεύεται σε δόσεις και μόνον εφόσον πληρούνται ειδικά κριτήρια διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, που συμφωνούνται με τη χώρα. Αυτοί οι όροι στηρίζουν την εφαρμογή μέτρων σοβαρής προσαρμογής και μεταρρυθμίσεων με στόχο: i) την ενίσχυση των συστημάτων δημόσιων οικονομικών και ii) τη στήριξη της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Επιπλέον, ως προϋπόθεση για τη χορήγηση ΜΧΣ, η δικαιούχος χώρα πρέπει να συμμορφώνεται με ουσιαστικούς θεσμούς της δημοκρατίας. Σε αυτούς τους θεσμούς περιλαμβάνονται: η ύπαρξη πολυκομματικού κοινοβουλευτικού συστήματος, ο σεβασμός του κράτους δικαίου και η διασφάλιση του σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μ' αυτόν τον

² Η παρούσα έκθεση βασίζεται στις πληροφορίες που ήταν διαθέσιμες έως τον Ιούνιο του 2022.

³ Η νομική βάση για τη μακροοικονομική χρηματοδοτική συνδρομή προς τρίτες χώρες, πλην των αναπτυσσόμενων χωρών, είναι το άρθρο 212 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Το άρθρο 213 της ΣΛΕΕ μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως νομική βάση όταν η τρίτη χώρα χρειάζεται επείγουσα χρηματοοικονομική συνδρομή.

τρόπο, η ΜΧΣ συμπληρώνει την τακτική συνδρομή συνεργασίας της ΕΕ και συμβάλλει στην επίτευξη των ευρύτερων στόχων για διατήρηση της σταθερότητας, την προώθηση της ευημερίας καθώς και των βασικών αξιών μας πέραν των συνόρων της ΕΕ. Η ΜΧΣ έχει αναγνωριστεί ευρέως ως αποτελεσματικό μέσο αντιμετώπισης κρίσεων, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στην ΕΕ να παρεμβαίνει με εμφανή και ευέλικτο τρόπο και με την εξουσία να ενθαρρύνει αλλαγές στις πολιτικές των χωρών ⁽⁴⁾. Το συμπέρασμα αυτό σχετικά με την αποτελεσματικότητα της ΜΧΣ όσον αφορά την αντιμετώπιση κρίσεων ενισχύεται από τα πορίσματα διαφόρων ανεξάρτητων εκ των υστέρων αξιολογήσεων των ολοκληρωμένων πράξεων ΜΧΣ ⁽⁵⁾.

Ως μέσο αντιμετώπισης κρίσεων και σε αντίθεση με άλλα εξωτερικά χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ, η ΜΧΣ δεν παρέχει χρηματοδοτική στήριξη σε τακτική, προγραμματιζόμενη βάση. Γι' αυτόν τον λόγο, στο πλαίσιο του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ) 2021-2027, οι ειδικές πράξεις ΜΧΣ θα εξακολουθήσουν να ενεργοποιούνται βάσει αποφάσεων ad hoc. Όταν βασίζονται στο άρθρο 212 της ΣΛΕΕ, οι εν λόγω αποφάσεις ad hoc για ειδικές πράξεις ΜΧΣ διέπονται από τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας απαιτείται η έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για κάθε πράξη (ή για περισσότερες πράξεις ταυτόχρονα, όπως στην περίπτωση της δέσμης ΜΧΣ για την COVID-19 που εγκρίθηκε τον Μάιο του 2020).

Η παρούσα ετήσια έκθεση καταρτίζεται σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της Επιτροπής για την παροχή πληροφοριών, όπως προβλέπονται στις διάφορες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις πράξεις ΜΧΣ. Συνοδεύεται από έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, που παρέχει πιο διεξοδική ανάλυση του μακροοικονομικού πλαισίου και της υλοποίησης μεμονωμένων πράξεων ΜΧΣ.

2 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ

Μετά την ύφεση που προκάλεσε η πανδημία COVID-19 το 2020, οι οικονομίες των χωρών της διεύρυνσης και της γειτονίας ανέκαμψαν το 2021. Η διάρκεια και η σοβαρότητα της ύφεσης διέφεραν σημαντικά από χώρα σε χώρα. Οι διαφορές αυτές αντικατοπτρίζουν τόσο τον διαφορετικό τρόπο με τον οποίο εξαπλώθηκε η πανδημία μεταξύ των χωρών, όσο και τις διαφορετικές οικονομικές δομές των εταίρων και τη διαφορετική ικανότητά τους να λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα αντιμετώπισης. Η επακόλουθη ανάκαμψη ήταν επίσης άνιση μεταξύ των χωρών. Στο παρόν τμήμα εξετάζονται οι περιφερειακές προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζουν οι χώρες της γειτονίας της ΕΕ και τα Δυτικά Βαλκάνια, ενώ οι οικονομικές τους επιδόσεις αξιολογούνται περαιτέρω ανά χώρα στο συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

Οι επισκοπήσεις ανά περιοχή που παρουσιάζονται παρακάτω έχουν αναδρομικό χαρακτήρα: εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί ότι η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία συσκοτίζει σημαντικά τις γενικές προοπτικές, πέρα από τον καταστροφικό άμεσο αντίκτυπό της στην Ουκρανία. Παρότι ορισμένες από τις γειτονικές χώρες της

⁴ Η ΜΧΣ συμπληρώνει επίσης και άλλες εξωτερικές δράσεις ή μέσα της ΕΕ για τη γειτονία και τα Δυτικά Βαλκάνια, συμπεριλαμβανομένης της δημοσιονομικής στήριξης, για την οποία το 2021 καταβλήθηκαν επιχορηγήσεις συνολικού ύψους 461 εκατ. EUR στις περιοχές αυτές. Η τελευταία έκθεση για τη δημοσιονομική στήριξη είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/budget_support_-_trends_and_results_2021.pdf

⁵ Όλες οι εκ των υστέρων αξιολογήσεις είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο της Επιτροπής: https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_en

Ουκρανίας στην Ανατολική Εταιρική Σχέση (στο εξής: ΑΕΣ) ενδέχεται να επηρεαστούν περισσότερο από τις δευτερογενείς συνέπειες, οι επιπτώσεις της εισβολής θα γίνουν αισθητές και στις τρεις περιοχές. Στις χώρες της ΑΕΣ, η εισβολή στην Ουκρανία οδήγησε σε υποτίμηση του νομίσματος και σε έντονες πιέσεις στις τιμές των τροφίμων και της ενέργειας. Η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και των επιχειρήσεων έχει επίσης δεχτεί σοβαρό πλήγμα. Κατά τους προσεχείς μήνες, η σύγκρουση αναμένεται να επιβαρύνει σε μεγάλο βαθμό το εμπόριο, τα εμβάσματα και τις επενδύσεις. Συνολικά, κατά πάσα πιθανότητα η περιοχή της ΑΕΣ οδεύει σε ένα έτος στασιμοπληθωρισμού. Στη νότια γειτονία, παρά το γενικά χαμηλό εμπορικό άνοιγμα, οι πιέσεις από τη σύγκρουση γίνονται αισθητές μέσω των υψηλότερων τιμών των τροφίμων και των απειλών για την επισιτιστική ασφάλεια (ορισμένες χώρες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη Ρωσία και την Ουκρανία για τις εισαγωγές σίτου, ένα κρίσιμο και σε μεγάλο βαθμό επιδοτούμενο είδος πρώτης ανάγκης), καθώς και μέσω των (συχνά επιδοτούμενων σε μεγάλο βαθμό) τιμών της ενέργειας. Επιπλέον, η ανάκαμψη του τουριστικού τομέα μετά την πανδημία COVID-19 θα υπονομευτεί και σε ορισμένες χώρες της νότιας γειτονίας. Στα Δυτικά Βαλκάνια, οι συνεχείς αυξήσεις των τιμών της ενέργειας, των τροφίμων και των μεταφορών αναμένεται να πυροδοτήσουν και αυτές περαιτέρω επιτάχυνση του πληθωρισμού, μειώνοντας το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και την ιδιωτική κατανάλωση. Η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να επιβραδυνθεί περαιτέρω στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων που εξαρτώνται περισσότερο από τον τουρισμό. Οι οικονομικές προοπτικές και στις τρεις περιοχές θα επηρεαστούν από: i) διαταραχές των διεθνών αλυσίδων εφοδιασμού και ii) τη χαμηλότερη ζήτηση λόγω χαμηλότερων προοπτικών ανάπτυξης σε σημαντικούς εμπορικούς εταίρους, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ. Οι παράγοντες αυτοί θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις εξαγωγές, τις άμεσες ξένες επενδύσεις και τα εμβάσματα και, συνεπώς, να επιδεινώσουν τις υφιστάμενες εξωτερικές ανισοροπίες.

2.1 Ανατολική γειτονία

Το 2021, οι οικονομίες της περιοχής της ανατολικής γειτονίας ανέκαμψαν από την ύφεση του 2020 που είχε προκαλέσει η πανδημία. Οι κινητήριες δυνάμεις αυτής της ανάκαμψης ήταν: i) η ανάκαμψη της κατανάλωσης των νοικοκυριών από πολύ χαμηλή βάση, ii) η απότομη αύξηση των εμβασμάτων και iii) η αυξημένη επενδυτική δραστηριότητα. Η ισχυρή εξωτερική ζήτηση στήριξε επίσης αυτές τις οικονομίες. Παρότι η επάνοδος στην ανάπτυξη συνέβαλε στη μείωση των ποσοστών ανεργίας σχεδόν σε όλες τις χώρες, αυτή η επιστροφή στην ανάπτυξη συνοδεύτηκε από σταθερή και απότομη επιτάχυνση του πληθωρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Η αύξηση του πληθωρισμού οφείλεται κυρίως στην απότομη άνοδο των παγκόσμιων τιμών της ενέργειας και των τροφίμων. Σε μια προσπάθεια συγκράτησης του πληθωρισμού, όλες οι κεντρικές τράπεζες της περιοχής της ανατολικής γειτονίας υιοθέτησαν πιο αυστηρή νομισματική πολιτική το 2021. Με τον τρόπο αυτό υποστηρίχθηκε η σταθερή ανατίμηση των τοπικών νομισμάτων, τα οποία, σε πολλές περιπτώσεις, ανέκτησαν τις απώλειες που είχαν καταγράψει το 2020.

Οι δημοσιονομικές θέσεις βελτιώθηκαν το 2021, παρά το γεγονός ότι οι επιπτώσεις της πανδημίας παραμένουν αισθητές. Τα έσοδα ανέκαμψαν δυναμικά λόγω της αυξανόμενης οικονομικής δραστηριότητας και της απότομης αύξησης των εμπορικών συναλλαγών. Ταυτόχρονα, οι δαπάνες συνέχισαν να αυξάνονται σταθερά, μεταξύ άλλων λόγω της σταδιακής μόνο αποκλιμάκωσης των γενναιόδωρων μέτρων που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας στα νοικοκυριά και στις επιχειρήσεις. Η μείωση των ελλειμμάτων, η ανατίμηση των εγχώριων νομισμάτων και η σημαντική αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ οδήγησαν από κοινού στη βελτίωση του δείκτη του

δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ των χωρών της ανατολικής γειτονίας. Στον εξωτερικό τομέα, οι εισαγωγές και οι εξαγωγές ανέκαμψαν δυναμικά σε ολόκληρη την περιοχή, αποτυπώνοντας τη χαμηλή βάση εκκίνησης, την υψηλότερη ζήτηση και την άνοδο των τιμών των βασικών προϊόντων. Επίσης, αυξήθηκαν σημαντικά και τα εμβάσματα. Όλα αυτά, μαζί με τη γενική κατανομή ειδικών τραβηκτικών δικαιωμάτων (στο εξής: ΕΤΔ) από το ΔΝΤ στα μέλη του τον Αύγουστο, έδωσαν σημαντική ώθηση στις εξωτερικές θέσεις και οδήγησαν στην αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων στις περισσότερες χώρες.

Όσον αφορά το μέλλον και όπως προαναφέρθηκε, η ανατολική γειτονία είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένη στις οικονομικές επιπτώσεις της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία με κίνδυνο να περιέλθει σε σοβαρή ύφεση, η έκταση της οποίας θα μπορούσε να είναι συγκρίσιμη με τις καταστροφικές επιπτώσεις της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης τη δεκαετία του 1990, καθώς οι δύο μεγαλύτερες οικονομίες στην περιοχή της ΑΕΣ, η Ουκρανία και η Λευκορωσία, είναι αυτές που έχουν δεχτεί μακράν το μεγαλύτερο πλήγμα.

2.2 Νότια γειτονία

Το 2021, η οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή της νότιας γειτονίας άρχισε επίσης να ανακάμπτει από την πανδημία και τις οικονομικές της επιπτώσεις. Η ανάπτυξη επέστρεψε σε όλες τις χώρες, εκτός από τον Λίβανο, που εξακολουθεί να πλήττεται από μια βαθιά πολιτική και οικονομική κρίση. Η ανάπτυξη στην περιοχή επιταχύνθηκε κατά τη διάρκεια του έτους, καθώς οι χαλαρότεροι περιορισμοί, οι εμβολιασμοί και η αποδέσμευση της συμπιεσμένης ζήτησης στήριξαν τόσο την αυξημένη επενδυτική δραστηριότητα όσο και την ανάκαμψη της ιδιωτικής και της δημόσιας κατανάλωσης. Η ανάκαμψη της εξωτερικής ζήτησης στήριξε επίσης τις εξαγωγικές βιομηχανίες, ιδίως τη μεταποίηση. Τα μεγέθη του τουρισμού κατέγραψαν επίσης κάποια βελτίωση, ακολουθώντας τη σταδιακή άρση των ταξιδιωτικών περιορισμών. Η ανεργία παρέμεινε πάνω από το προ της πανδημίας επίπεδο, αλλά τα ποσοστά απασχόλησης βελτιώθηκαν παράλληλα με τα υψηλότερα ποσοστά δραστηριότητας. Οι πληθωριστικές πιέσεις έχουν αυξηθεί σημαντικά, μεταξύ άλλων και για τα τρόφιμα και τα ενεργειακά προϊόντα, καθώς οι νομισματικές πολιτικές παρέμειναν διευκολυντικές. Η αύξηση των τιμών των βασικών προϊόντων έχει αυξήσει τη δραστηριότητα και έχει βελτιώσει τα δημοσιονομικά ισοζύγια στις χώρες που εξάγουν ενέργεια.

Τα δημοσιονομικά ελλείμματα μειώθηκαν το 2021, λόγω της ανάκαμψης των εσόδων και των συγκρατημένων αυξήσεων των δαπανών παράλληλα με τη σταδιακή απόσυρση των μέτρων στήριξης που σχετίζονταν με την πανδημία. Ωστόσο, το δημόσιο χρέος παρέμεινε σε πρωτοφανή επίπεδα ως συνέπεια των σημαντικών χρηματοδοτικών αναγκών λόγω της πανδημίας. Η περιοχή σημείωσε ισχυρή ανάκαμψη τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές λόγω: i) της ανάκαμψης της προηγούμενως υποτονικής ζήτησης, ii) των αυξήσεων των τιμών των βασικών προϊόντων, iii) και της αυξανόμενης ζήτησης από τις κύριες εξαγωγικές αγορές της περιοχής. Τα ιστορικά υψηλά επίπεδα εμβασμάτων υποστηρίχθηκαν επίσης από την επάνοδο στην ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την αύξηση των τιμών του πετρελαίου παγκοσμίως. Τα εγχώρια νομίσματα παρέμειναν σταθερά ή ανατιμήθηκαν ελαφρά, ενώ τα διεθνή συναλλαγματικά αποθέματα μειώθηκαν στις περισσότερες χώρες. Η περιοχή εξακολούθησε να λαμβάνει εξωτερική στήριξη από διεθνείς θεσμικούς δανειστές, συμπεριλαμβανομένων των κατανομών ΕΤΔ του ΔΝΤ.

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία είχε αντίκτυπο και στις προοπτικές για τη νότια γειτονία, αν και μικρότερο από τον αντίκτυπο της στις προοπτικές για την ΑΕΣ. Οι

επιπτώσεις της εισβολής της Ρωσίας συνεπάγονται σημαντικούς κινδύνους για τη διαφαινόμενη ανάκαμψη, καθώς οι χώρες της νότιας γειτονίας πρόκειται να επηρεαστούν ιδιαίτερα από τις υψηλότερες τιμές των τροφίμων, της ενέργειας και άλλων βασικών προϊόντων. Αυτές οι υψηλότερες τιμές θα αυξήσουν τον πληθωρισμό και θα πλήξουν την εγχώρια κατανάλωση, ενώ θα εντείνουν την πίεση στους δημόσιους προϋπολογισμούς.

2.3 Δυτικά Βαλκάνια

Μετά την ύφεση που προκλήθηκε από την πανδημία το 2020, οι διαταραχές που επέφερε η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 εξομαλύνθηκαν και η οικονομική δραστηριότητα ανέκαμψε έντονα σε όλες τις οικονομίες των Δυτικών Βαλκανίων το 2021. Η ανάκαμψη υποστηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό από: i) τη σταδιακή άρση των μέτρων ανάσχεσης που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19, ii) την ισχυρότερη εγχώρια και εξωτερική ζήτηση και iii) τα ευνοϊκά αποτελέσματα βάσης. Παράλληλα με την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, η αύξηση της απασχόλησης ανέκτησε θετικό πρόσημο και τα ποσοστά ανεργίας μειώθηκαν στις περισσότερες χώρες της περιοχής. Σημειώθηκε επίσης αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων. Η δυναμική του πληθωρισμού αντανακλούσε την ανάκαμψη της συνολικής ζήτησης και τις υψηλότερες τιμές της ενέργειας, των τροφίμων και των μεταφορών, ενώ όλες οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων σημείωσαν άνοδο του πληθωρισμού το 2021.

Η ανάκαμψη των φορολογικών εσόδων λόγω της ισχυρότερης οικονομικής δραστηριότητας συνέβαλε στη μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων σε ολόκληρη την περιοχή το 2021. Επιπλέον, ο δείκτης χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ μειώθηκε ελαφρά στις περισσότερες χώρες σε σύγκριση με το τέλος του 2020, αντανακλώντας εν μέρει την ανάκαμψη της αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ. Στο εξωτερικό μέτωπο, τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκαν σημαντικά το 2021 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, καθώς η έντονη ανάκαμψη των εξαγωγών υπηρεσιών και οι υψηλότερες εισροές εμβασμάτων αντιστάθμισαν την αύξηση των ελλειμμάτων του εμπορικού ισοζυγίου.

Επίσης επιδεινώθηκαν οι προοπτικές για τις οικονομίες των Δυτικών Βαλκανίων, καθώς διάφοροι παράγοντες στάθηκαν τροχοπέδη στις προοπτικές ανάπτυξης, πρωτίστως λόγω του αντίκτυπου των υψηλότερων τιμών της ενέργειας, των τροφίμων και των μεταφορών στο διαθέσιμο εισόδημα και στην κατανάλωση. Ωστόσο, είναι σαφές ότι τα Δυτικά Βαλκάνια επηρεάστηκαν σε μικρότερο βαθμό από αυτούς τους παράγοντες από ό,τι οι χώρες της ΑΕΣ.

3 ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟ 2021

Στις 22 Απριλίου 2020, η Επιτροπή ενέκρινε πρόταση για δέσμη ΜΧΣ ύψους 3 δις. EUR προς 10 χώρες εταίρους της διεύρυνσης και της γειτονίας, προκειμένου να τις βοηθήσει να περιορίσουν τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19. Η απόφαση⁶ εκδόθηκε πολύ γρήγορα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στις 25 Μαΐου 2020⁷. Η ΜΧΣ για την COVID-19 επρόκειτο να είναι διαθέσιμη μόνο για 1 έτος

⁶ Απόφαση (ΕΕ) 2020/701.

⁷ Η ΜΧΣ υπόκειται πάντοτε σε πρόγραμμα εκταμίευσης του ΔΝΤ. Οι δικαιούχοι χώρες με συμφωνία stand-by με το ΔΝΤ ή πρόγραμμα στο πλαίσιο της διευρυμένης χρηματοδοτικής διευκόλυνσης (ή παρόμοια συμφωνία που συνοδεύεται από πρόγραμμα προσαρμογής και μεταρρυθμίσεων του ΔΝΤ) πρέπει καταρχήν να τηρούν το οικείο πρόγραμμα του ΔΝΤ στην κατάλληλη πορεία, όπως προκύπτει από επιτυχείς επανεξετάσεις. Στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, η ΜΧΣ είναι κατ' εξαίρεση

και να αποδεσμευτεί σε δύο δόσεις σε συνδυασμό με συμφωνία εκταμίευσης του ΔΝΤ και υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι γενικές πολιτικές προϋποθέσεις. Ως πρόσθετος όρος, η δεύτερη και τελευταία δόση θα εκταμιευόταν μόνον αφού η χώρα εταίρος είχε εκπληρώσει τους σχετικούς όρους πολιτικής.

Επομένως, το 2021 δόθηκε έμφαση στην εφαρμογή της δέσμης ΜΧΣ για την COVID-19. Εκταμιεύθηκαν δάνεια συνολικού ύψους 1,665 δισ. EUR για να στηριχθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα των χωρών εταίρων της ΕΕ και να μπορέσουν οι χώρες αυτές να περιορίσουν τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19.

Από τις 7 πράξεις που ξεκίνησαν το 2020, 6 ολοκληρώθηκαν πλήρως και επιτυχώς με την εκταμίευση της δεύτερης και τελευταίας δόσης και αφορούν τις ακόλουθες χώρες: Βόρεια Μακεδονία, Κόσοβο, Μαυροβούνιο, Ιορδανία, Μολδαβία και Ουκρανία. Επιπλέον, εκταμιεύθηκε πλήρως και η συνδρομή προς την Αλβανία, η οποία άρχισε να ισχύει μόλις το 2021.

Ωστόσο, η πράξη ΜΧΣ προς τη Γεωργία που συμφωνήθηκε στο πλαίσιο της προαναφερόμενης απόφασης καταβλήθηκε μόνον εν μέρει. Μολονότι η πρώτη εκταμίευση πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2020, η δεύτερη δόση ακυρώθηκε: i) αφότου η Γεωργία δεν εκπλήρωσε τη σημαντικότερη προϋπόθεση πολιτικής που σχετίζεται με το δικαστικό σύστημα και ii) αφού οι αρχές της Γεωργίας ανέφεραν ότι δεν χρειάζονταν πλέον τα κεφάλαια.

Οι δύο εναπομένουσες πράξεις για τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη και την Τυνησία ξεκίνησαν επίσης το 2021, μετά τις αντίστοιχες, αρκετά χρονοβόρες διαδικασίες κύρωσης του μνημονίου συνεννόησης και της συμφωνίας δανειακής διευκόλυνσης. Η δεύτερη δόση της Τυνησίας εκταμιεύτηκε στις 25 Μαΐου 2022, με αποτέλεσμα την επιτυχή ολοκλήρωση της πράξης μετά την εκπλήρωση των όρων πολιτικής που συμφωνήθηκαν στο μνημόνιο συνεννόησης. Από την άλλη πλευρά, η δεύτερη δόση για τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη δεν εκταμιεύθηκε λόγω της περιορισμένης εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων στο τέλος της περιόδου διαθεσιμότητας.

Εκτός από τη χρηματοδοτική συνδρομή που σχεδιάστηκε για να βοηθήσει τις χώρες να αντιμετωπίσουν την πανδημία COVID-19, προωθήθηκαν επίσης σχέδια για την εφαρμογή τρίτης τακτικής ΜΧΣ για την Ιορδανία και η αποδέσμευση της δεύτερης δόσης ολοκληρώθηκε στις 20 Ιουλίου 2021.

Υπό το πρίσμα της συνεχιζόμενης οικονομικής ανάκαμψης μετά την πανδημία και της κρίσης αερίου που ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2021, η Μολδαβία υπέβαλε αίτημα για νέα πράξη ΜΧΣ τον Νοέμβριο του 2021. Η Επιτροπή έλαβε επίσης αίτημα για νέα ΜΧΣ από την Ουκρανία, εν μέσω του κινδύνου κλιμάκωσης της σύγκρουσης με τη Ρωσία και λόγω της απώλειας πρόσβασης της χώρας στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Στη συνέχεια, προτάθηκαν οι αντίστοιχες πράξεις ΜΧΣ στις αρχές του 2022 για ποσό έως 150 εκατ. EUR προς τη Μολδαβία και έως 1,2 δισ. EUR προς την Ουκρανία.

Η κατάσταση εφαρμογής των πράξεων ΜΧΣ το 2021 (ανά περιοχή):

διαθέσιμη και σε χώρες που λαμβάνουν χρηματοδότηση έκτακτης ανάγκης από το ΔΝΤ, όπως μέσω του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης (RFI), υπό τη μορφή εφάπαξ εκταμίευσης από το ΔΝΤ.

3.1 Ανατολική γειτονία

- **Γεωργία: ΜΧΣ για την COVID-19**

Η δέσμη ΜΧΣ για την COVID-19 περιλάμβανε ΜΧΣ ύψους έως 150 εκατ. EUR για τη Γεωργία.

Η πρώτη δόση (75 εκατ. EUR) εκταμιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2020.

Η δεύτερη δόση ύψους 75 εκατ. EUR εξαρτιόταν από την εκπλήρωση ενός συνόλου όρων πολιτικής που καθορίζονται στο μνημόνιο συνεννόησης στους ακόλουθους τομείς: δημόσιες συμβάσεις, συνταξιοδοτικό σύστημα, εταιρικό δίκαιο, διακυβέρνηση των κρατικών επιχειρήσεων, δικαστικό σύστημα, ενεργειακή απόδοση και αγορά εργασίας. Πράγματι η Γεωργία εφάρμοσε αρκετές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σύμφωνα με τους όρους της ΜΧΣ. Ωστόσο, η δεύτερη δόση ακυρώθηκε, δεδομένου ότι η Γεωργία δεν εκπλήρωσε τον σημαντικότερο όρο πολιτικής σχετικά με το δικαστικό σύστημα και μετά την απόφαση των γεωργιανών αρχών να μη ζητήσουν την εκταμίευση αυτής της δεύτερης δόσης.

Η ΜΧΣ χορηγήθηκε σε συνδυασμό με πόρους από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και διμερείς χορηγούς, συμπεριλαμβανομένου του ΔΝΤ, στο πλαίσιο του τετραετούς προγράμματος διευρυμένης χρηματοδοτικής διευκόλυνσης (στο εξής: EFF) του ΔΝΤ με τη Γεωργία. Η τετραετής EFF του ΔΝΤ εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2017 και αυξήθηκε το 2020 σε συνολικό ποσό περίπου 690 εκατ. EUR. Όλες οι επανεξετάσεις στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος EFF εγκρίθηκαν με επιτυχία από το Συμβούλιο του ΔΝΤ, συμπεριλαμβανομένης της τελικής του Απριλίου 2021.

- **Μολδαβία: ΜΧΣ και ΜΧΣ για την COVID-19**

Στο πλαίσιο της δέσμης ΜΧΣ για την COVID-19, διατέθηκε συνδρομή ύψους 100 εκατ. EUR για τη Μολδαβία, η οποία συμπληρώνει το πρόγραμμα έκτακτης στήριξης του ΔΝΤ ύψους 235 εκατ. USD (που εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2020). Μετά την εκταμίευση της πρώτης δόσης τον Νοέμβριο του 2020, η ΜΧΣ ολοκληρώθηκε με επιτυχία με την εκταμίευση της δεύτερης και τελευταίας δόσης (50 εκατ. EUR) τον Οκτώβριο του 2021. Στο μνημόνιο συνεννόησης καθορίστηκε ένα σύνολο όρων πολιτικής στους ακόλουθους τομείς: διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, διακυβέρνηση των επιχειρήσεων και καταπολέμηση της διαφθοράς. Η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων ήταν μάλλον αργή για το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου της ΜΧΣ για την COVID-19. Ωστόσο, μετά τις βουλευτικές εκλογές του Ιουλίου 2021, η προθυμία της Μολδαβίας να αντιμετωπίσει τις διαρθρωτικές ελλείψεις ενισχύθηκε σημαντικά, καθώς ο πρόεδρος, η κυβέρνηση και το κοινοβούλιο άρχισαν να συνεργάζονται με πιο συνεκτικό τρόπο. Παρά τη βελτίωση αυτή, χρειάστηκε να χορηγηθεί απαλλαγή από έναν όρο (σχετικά με τη στρατηγική ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων μετά την τραπεζική απάτη του 2014) κατόπιν διαβούλευσης με την επιτροπή των κρατών μελών για τη μακροοικονομική χρηματοδοτική συνδρομή.

Τον Νοέμβριο του 2021, μετά το ξέσπασμα της ενεργειακής κρίσης και δεδομένων των συνθηκών της οικονομικής ανάκαμψης μετά την πανδημία, η Μολδαβία ζήτησε επισήμως νέα, τακτική ΜΧΣ. Μετά από προσεκτική αξιολόγηση των χρηματοδοτικών αναγκών, η Επιτροπή εκτόνησε πρόταση για νέα πράξη ύψους έως 150 εκατ. EUR, συμπεριλαμβανομένων 120 εκατ. EUR σε μεσοπρόθεσμα δάνεια και 30 εκατ. EUR σε επιχορηγήσεις. Η απόφαση για την παροχή πρόσθετης ΜΧΣ στη Μολδαβία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στις 6 Απριλίου 2022. Η ΜΧΣ θα

εκταμιευθεί σε τρεις δόσεις μετά την υλοποίηση δράσεων πολιτικής στους ακόλουθους τομείς: χρηστή διακυβέρνηση, κράτος δικαίου, καταπολέμηση της διαφθοράς και μεταρρυθμίσεις στον τομέα της ενέργειας. Η επίτευξη περαιτέρω προόδου όσον αφορά την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων (σε συνέχεια των προηγούμενων πράξεων ΜΧΣ) αποτελεί επίσης προϋπόθεση για την εκταμίευση των εν λόγω δόσεων.

Η νέα ΜΧΣ αντικατοπτρίζει τη νέα συνεργασία του ΔΝΤ με τις μολδαβικές αρχές μετά τις εκλογές του Ιουλίου 2021. Επιτεύχθηκε νέα τεχνική συμφωνία για τριετή διευρυμένη πιστοδοτική διευκόλυνση/διευρυμένη χρηματοδοτική διευκόλυνση ύψους 558,3 εκατ. USD, η οποία εγκρίθηκε από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ τον Δεκέμβριο του 2021. Η πρώτη δόση ύψους 79,8 εκατ. USD εκταμιεύθηκε αμέσως μετά την έγκρισή της.

- **Ουκρανία: ΜΧΣ για την COVID-19**

Η ΜΧΣ για την COVID-19 προς την Ουκρανία ανέρχεται σε 1,2 δισ. EUR και άρχισε να ισχύει τον Σεπτέμβριο του 2020. Οι όροι διαρθρωτικής πολιτικής αυτής της πέμπτης πράξης ΜΧΣ βασίστηκαν σε προηγούμενα επιτεύγματα της ΜΧΣ και στήριξαν μεταρρυθμίσεις σε τέσσερις τομείς: διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, διακυβέρνηση και κράτος δικαίου, βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, και επιχειρήσεις ενέργειας και κρατικές επιχειρήσεις. Η πρώτη δόση ύψους 600 εκατ. EUR εκταμιεύθηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2020.

Η εκταμίευση της δεύτερης δόσης εξαρτιόταν από την επιτυχή εφαρμογή του προγράμματος του ΔΝΤ και των οκτώ μέτρων διαρθρωτικής πολιτικής για τα οποία έχει δεσμευτεί η Ουκρανία στο μνημόνιο συνεννόησης. Η ΜΧΣ για την COVID-19 προς την Ουκρανία παρασχέθηκε σε συνδυασμό με άλλους πόρους από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και διμερείς χορηγούς, κυρίως από το ΔΝΤ στο πλαίσιο της οικείας 18μηνης συμφωνίας stand-by ύψους 5 δισ. USD, η οποία συνάφθηκε στις 9 Ιουνίου 2020. Η πρόοδος προς την εφαρμογή των όρων που συμφωνήθηκαν με το ΔΝΤ ήταν άριστη και η πρώτη επανεξέταση του προγράμματος, συμπεριλαμβανομένης της παράτασης του προγράμματος έως τα τέλη Ιουνίου 2022, ολοκληρώθηκε μόλις τον Νοέμβριο του 2021. Με βάση προηγούμενη επιστολή υποστήριξης του ΔΝΤ σχετικά με τη σημαντική πρόοδο όσον αφορά τις βασικές προτεραιότητες του προγράμματος και δεδομένης της αξιολόγησης της Επιτροπής σχετικά με την ικανοποιητική εφαρμογή των διαρθρωτικών μέτρων που συμφωνήθηκαν στο μνημόνιο συνεννόησης, η δεύτερη δόση ύψους 600 εκατ. EUR εκταμιεύθηκε στις 25 Οκτωβρίου 2021. Μ' αυτόν τον τρόπο ολοκληρώθηκε η επιτυχής υλοποίηση της ΜΧΣ για την COVID-19 στην Ουκρανία.

Στο πλαίσιο των κλιμακούμενων γεωπολιτικών εντάσεων που προηγήθηκαν της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, την 1η Φεβρουαρίου 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε πρόταση απόφασης για τη χορήγηση νέας επείγουσας ΜΧΣ στην Ουκρανία με δάνεια ύψους έως 1,2 δισ. EUR, τα οποία θα εκταμιεύονταν σε δύο ισόποσες δόσεις. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν την απόφαση στις 24 Φεβρουαρίου 2022, εγκρίνοντας την έκτη πράξη ΜΧΣ στην Ουκρανία από το 2014. Στις 3 Μαρτίου η Επιτροπή και η Ουκρανία υπέγραψαν το σχετικό μνημόνιο συνεννόησης, με το οποίο κατέστη δυνατή η εκταμίευση της πρώτης δόσης ύψους 600 εκατ. EUR σε δύο τμήματα στις 11 και 18 Μαρτίου 2022. Ως έκτακτη απάντηση στις υψηλές χρηματοδοτικές ανάγκες της Ουκρανίας και δεδομένου ότι οι όροι που συμφωνήθηκαν στο μνημόνιο συνεννόησης δεν μπορούν να επιτευχθούν στο παρόν στάδιο για λόγους ανωτέρας βίας, η Επιτροπή αποφάσισε, κατόπιν θετικής διαβούλευσης με την επιτροπή των κρατών μελών για τη ΜΧΣ, να προβεί επειγόντως στην εκταμίευση της δεύτερης δόσης ύψους

600 εκατ. EUR τον Μάιο. Η εν λόγω επείγουσα ΜΧΣ παρέχεται σε συνδυασμό με πόρους από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και διμερείς χορηγούς, κυρίως το ΔΝΤ, συμπεριλαμβανομένης της 18μηνης συμφωνίας stand-by ύψους 5 δισ. USD, η οποία συνάφθηκε στις 9 Ιουνίου 2020. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της πρώτης επανεξέτασης του προγράμματος τον Νοέμβριο του 2021, το Συμβούλιο του ΔΝΤ παρέτεινε την ισχύ της συμφωνίας stand-by έως τα τέλη Ιουνίου 2022. Η δεύτερη επανεξέταση του προγράμματος άρχισε στις 23 Φεβρουαρίου 2022, μία ημέρα πριν από τη ρωσική εισβολή. Δεδομένης της έκτακτης κατάστασης, η Ουκρανία ζήτησε στη συνέχεια χρηματοδότηση έκτακτης ανάγκης στο πλαίσιο του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης και έλαβε 1,4 δισ. USD στις 9 Μαρτίου.

3.2 *Νότια γειτονία*

- **Ιορδανία: ΜΧΣ ΙΙΙ και ΜΧΣ για την COVID-19**

Μετά την έναρξη ισχύος της τρίτης ΜΧΣ ύψους 500 εκατ. EUR προς την Ιορδανία τον Ιανουάριο του 2020, οι ιορδανικές αρχές ζήτησαν πρόσθετη συνδρομή τον Απρίλιο του 2020, στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19, και η ΕΕ συμφώνησε να παράσχει συμπληρωματική ΜΧΣ ύψους 200 εκατ. EUR, όλα υπό μορφή δανείων. Οι όροι πολιτικής της ΜΧΣ επικεντρώνονται κυρίως στα εξής: i) τη βελτίωση της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, ii) την καταπολέμηση της διαφθοράς, iii) την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στον τομέα των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, iv) τη μεταρρύθμιση της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής για την αγορά εργασίας και v) τη διακυβέρνηση.

Η πρώτη δόση (150 εκατ. EUR, συν 100 εκατ. EUR ως συμπληρωματικό ποσό) εκταμιεύθηκε στις 25 Νοεμβρίου 2020. Η δεύτερη και η τρίτη δόση υπόκεινται στους ειδικούς όρους πολιτικής που συμφωνήθηκαν μεταξύ της Ιορδανίας και της ΕΕ στο μνημόνιο συνεννόησης. Η δεύτερη δόση (50 εκατ. EUR και συμπληρωματικό ποσό 200 εκατ. EUR), με την οποία ολοκληρώθηκε με επιτυχία το μέρος της συνδρομής που σχετίζεται με τη νόσο COVID-19, εκταμιεύθηκε στις 20 Ιουλίου 2021. Για την αποδέσμευση της δεύτερης δόσης, χορηγήθηκε απαλλαγή από έναν όρο (σχετικά με τα βήματα για τη δημιουργία συστήματος ηλεκτρονικής τιμολόγησης) αφού ζητήθηκε η γνώμη της επιτροπής των κρατών μελών για τη μακροοικονομική χρηματοδοτική συνδρομή. Ωστόσο, ο όρος αυτός πρέπει να έχει ικανοποιηθεί πλήρως όταν υλοποιηθούν όλες οι μεταρρυθμίσεις που είναι αναγκαίες για την εκταμίευση της τρίτης δόσης. Η πρώτη δόση ύψους 200 εκατ. EUR παραμένει διαθέσιμη έως τον Απρίλιο του 2023.

Οι εν λόγω πράξεις ΜΧΣ παρέχονται σε συνδυασμό με πόρους από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και διμερείς χορηγούς, συμπεριλαμβανομένου του ΔΝΤ. Στις 25 Μαρτίου 2020, το ΔΝΤ ενέκρινε τετραετές πρόγραμμα EFF με την Ιορδανία ύψους 1,1 δισ. EUR (270 % της ποσόστωσης). Το εν λόγω ποσό αυξήθηκε αργότερα σε περίπου 1,3 δισ. EUR (που ισοδυναμεί με το 312 % της ποσόστωσης της Ιορδανίας). Στις 20 Μαΐου 2020 το ΔΝΤ κατέστησε επίσης διαθέσιμα περίπου 366 εκατ. EUR ως βοήθεια έκτακτης ανάγκης στην Ιορδανία στο πλαίσιο του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης, προκειμένου να βοηθήσει τη χώρα να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της πανδημίας. Έως τον Δεκέμβριο του 2021, η συνολική εκταμίευση του ΔΝΤ προς την Ιορδανία από τις αρχές του 2020 είχε ανέλθει σε περίπου 1 δισ. EUR. Το πρόγραμμα EFF παραμένει σε καλό δρόμο, καθώς η τρίτη επανεξέταση ολοκληρώθηκε εγκαίρως τον Δεκέμβριο του 2021. Παρότι το δημόσιο χρέος της Ιορδανίας παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο στο 110 % του ΑΕΠ στα τέλη του 2021, αξιολογήθηκε ως βιώσιμο από το ΔΝΤ.

- **Τυνησία: ΜΧΣ για την COVID-19**

Στο πλαίσιο της δέσμης ΜΧΣ για την COVID-19, η οποία εγκρίθηκε τον Μάιο του 2020, η ΕΕ συμφώνησε για πρόγραμμα ΜΧΣ ύψους 600 εκατ. EUR για την Τυνησία. Το μνημόνιο συνεννόησης και η συμφωνία δανειακής διευκόλυνσης υπογράφηκαν στις 24 Νοεμβρίου 2020, επικυρώθηκαν από το Κοινοβούλιο της Τυνησίας στις 15 Απριλίου 2021 και τέθηκαν σε ισχύ στις 11 Μαΐου 2021, με τη δημοσίευσή τους στην Επίσημη Εφημερίδα της Τυνησίας. Συνεπώς, η 12μηνη περίοδος διαθεσιμότητας διήρκεσε έως τον Μάιο του 2022. Οι όροι πολιτικής της ΜΧΑ επικεντρώνονται κυρίως σε τέσσερις θεματικούς τομείς: διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και μεταρρύθμιση του δημόσιου τομέα· μεταρρυθμίσεις στις κρατικές επιχειρήσεις· κοινωνική προστασία και επενδυτικό κλίμα.

Η ΜΧΣ χορηγήθηκε σε δύο δόσεις, ύψους 300 εκατ. EUR έκαστη. Η πρώτη δόση εξαρτιόταν από τις γενικές πολιτικές προϋποθέσεις για τη ΜΧΣ και εκταμιεύθηκε την 1η Ιουνίου 2021. Οι προσπάθειες έχουν σαφώς επιταχυνθεί σε σχέση με τις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις πολιτικής για την εκταμίευση της δεύτερης δόσης και διαπιστώνεται εκπλήρωση όλων των προϋποθέσεων τουλάχιστον σε γενικές γραμμές. Παρότι υπήρχαν κάποιες ανησυχίες σχετικά με τις πολιτικές προϋποθέσεις, μια επιστολή των αρχών στην οποία εκτίθενται οι δεσμεύσεις για ένα πολιτικό χρονοδιάγραμμα φέτος επέτρεψε την εκταμίευση της δεύτερης δόσης στις 25 Μαΐου 2022.

Η συνδρομή προορίζεται να συμπληρώσει τους πόρους που διατίθενται από άλλους χορηγούς, συμπεριλαμβανομένου του ΔΝΤ, στο πλαίσιο του προγράμματός του με την Τυνησία βάσει του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης, ύψους 685 εκατ. EUR, το οποίο εγκρίθηκε στις 10 Απριλίου 2020.

3.3 Δυτικά Βαλκάνια

- **Αλβανία: ΜΧΣ για την COVID-19**

Μετά τους καταστροφικούς σεισμούς του Νοεμβρίου του 2019 και τις προκλήσεις που δημιούργησε η πανδημία COVID-19, η Αλβανία ζήτησε επισήμως ΜΧΣ στις 15 Απριλίου 2020. Ανταποκρινόμενη στο αίτημα αυτό, στο πλαίσιο της δέσμης ΜΧΣ για την COVID-19, η ΕΕ συμφώνησε για πρόγραμμα ΜΧΣ ύψους 180 εκατ. EUR για την Αλβανία. Το μνημόνιο συνεννόησης και η συμφωνία δανειακής διευκόλυνσης υπογράφηκαν στις 3 Νοεμβρίου 2020 και άρχισαν να ισχύουν στις 3 Νοεμβρίου 2020 και στις 26 Ιανουαρίου 2021, αντίστοιχα, δεδομένου ότι ίσχυαν διαφορετικές εθνικές διαδικασίες. Οι όροι πολιτικής της ΜΧΣ αποσκοπούν στην αντιμετώπιση ορισμένων αδυναμιών στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, στον χρηματοπιστωτικό τομέα, στη χρηστή διακυβέρνηση και στην καταπολέμηση της διαφθοράς, καθώς και στις πολιτικές κοινωνικής προστασίας.

Η ΜΧΣ χορηγήθηκε σε δύο δόσεις, ύψους 90 εκατ. EUR έκαστη. Η πρώτη δόση εκταμιεύθηκε στις 31 Μαρτίου 2021. Η δεύτερη και τελευταία δόση εκταμιεύθηκε στις 5 Νοεμβρίου 2021, αφού η Αλβανία εκπλήρωσε τους σχετικούς όρους πολιτικής.

Η συνδρομή προοριζόταν να συμπληρώσει τους πόρους που διατέθηκαν από άλλους χορηγούς, συμπεριλαμβανομένου του ΔΝΤ, στο πλαίσιο του προγράμματός του με την Αλβανία βάσει του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης, ύψους 174 εκατ. EUR, το οποίο εγκρίθηκε στις 10 Απριλίου 2020.

- **Βοσνία και Ερζεγοβίνη: ΜΧΣ για την COVID-19**

Κατόπιν επίσημου αιτήματος για ΜΧΣ, που υποβλήθηκε από τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη στις 14 Απριλίου 2020 στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19, συμπεριλήφθηκε ποσό 250 εκατ. EUR για τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη στη δέσμη ΜΧΣ για την COVID-19. Το μνημόνιο συνεννόησης και η συμφωνία δανειακής διευκόλυνσης υπογράφηκαν στις 15 Ιανουαρίου 2021 και άρχισαν να ισχύουν στις 9 Ιουνίου 2021. Αυτή η σημαντική καθυστέρηση προκλήθηκε από τις χρονοβόρες διαδικασίες λήψης αποφάσεων της χώρας. Οι όροι πολιτικής της ΜΧΣ αποσκοπούν στην αντιμετώπιση ορισμένων αδυναμιών στην οικονομική διακυβέρνηση και την οικοδόμηση θεσμών, στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα, στη διαφάνεια και την καταπολέμηση της διαφθοράς, και στην καλύτερη λειτουργία της αγοράς εργασίας.

Η ΜΧΣ επρόκειτο να χορηγηθεί σε δύο δόσεις, ύψους 125 εκατ. EUR έκαστη. Η πρώτη δόση εκταμιεύθηκε στις 7 Οκτωβρίου 2021, ενώ η δεύτερη δεν εκταμιεύθηκε λόγω της περιορισμένης υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων στο τέλος της περιόδου διαθεσιμότητας.

Η συνδρομή προορίζεται να συμπληρώσει τους πόρους που διατίθενται από άλλους χορηγούς, συμπεριλαμβανομένου του ΔΝΤ, στο πλαίσιο του προγράμματός του βάσει του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης (RFI), ύψους 330 εκατ. EUR, το οποίο εγκρίθηκε στις 20 Απριλίου 2020.

- **Κόσοβο: ΜΧΣ για την COVID-19**

Κατόπιν επίσημου αιτήματος για ΜΧΣ, που υποβλήθηκε από το Κόσοβο στις 8 Απριλίου 2020 στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19, το Κόσοβο έλαβε νέα πράξη ΜΧΣ ύψους 100 εκατ. EUR. Οι όροι πολιτικής της ΜΧΣ επικεντρώθηκαν κυρίως στην ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών, στην ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, στην αντιμετώπιση της παραοικονομίας, στην προώθηση της στρατηγικής για το κράτος δικαίου και στη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης των νέων.

Η ΜΧΣ χορηγήθηκε σε δύο δόσεις, ύψους 50 εκατ. EUR έκαστη. Η πρώτη δόση εκταμιεύθηκε στις 6 Οκτωβρίου 2020. Η δεύτερη και τελευταία δόση εκταμιεύθηκε την 1η Ιουνίου 2021, αφού το Κόσοβο είχε εκπληρώσει τους σχετικούς όρους πολιτικής.

Η συνδρομή προοριζόταν να συμπληρώσει τα κεφάλαια του ΔΝΤ (52 εκατ. EUR) στο πλαίσιο του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης (RFI) (50 % της ποσόστωσης για το Κόσοβο στο Ταμείο), που εγκρίθηκε στις 10 Απριλίου 2020.

- **Μαυροβούνιο: ΜΧΣ για την COVID-19**

Κατόπιν επίσημου αιτήματος για ΜΧΣ, που υποβλήθηκε από το Μαυροβούνιο στις 15 Απριλίου 2020, η ΕΕ συμφώνησε πράξη ΜΧΣ ύψους 60 εκατ. EUR για το Μαυροβούνιο, στο πλαίσιο της δέσμης ΜΧΣ για την COVID-19. Οι όροι πολιτικής της ΜΧΣ επικεντρώθηκαν κυρίως στην ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών και την καταπολέμηση της διαφθοράς, στην ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στη μεταρρύθμιση της κοινωνικής προστασίας.

Η ΜΧΣ χορηγήθηκε σε δύο δόσεις, ύψους 30 εκατ. EUR έκαστη. Η πρώτη δόση εκταμιεύθηκε στις 6 Οκτωβρίου 2020. Η δεύτερη και τελευταία δόση εκταμιεύθηκε την 1η Ιουνίου 2021, αφού το Μαυροβούνιο εκπλήρωσε τους σχετικούς όρους πολιτικής.

Η συνδρομή προοριζόταν να συμπληρώσει τους πόρους που διατίθενται από άλλους χορηγούς, συμπεριλαμβανομένου του ΔΝΤ, στο πλαίσιο του προγράμματός του με το Μαυροβούνιο βάσει του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης, ύψους 75 εκατ. EUR, το οποίο εγκρίθηκε στις 24 Ιουνίου 2020.

- **Βόρεια Μακεδονία: ΜΧΣ για την COVID-19**

Κατόπιν επίσημου αιτήματος για ΜΧΣ, που υποβλήθηκε από τη Βόρεια Μακεδονία στις 15 Απριλίου 2020, η ΕΕ διέθεσε πράξη ΜΧΣ ύψους 160 εκατ. EUR για τη Βόρεια Μακεδονία, στο πλαίσιο της δέσμης ΜΧΣ για την COVID-19. Οι όροι πολιτικής της ΜΧΣ επικεντρώθηκαν κυρίως στην ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών και την καταπολέμηση της διαφθοράς, στην ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στη μεταρρύθμιση της κοινωνικής προστασίας.

Η ΜΧΣ χορηγήθηκε σε δύο δόσεις, ύψους 80 εκατ. EUR έκαστη. Η πρώτη δόση εκταμιεύθηκε στις 6 Οκτωβρίου 2020. Η δεύτερη και τελευταία δόση εκταμιεύθηκε την 1η Ιουνίου 2021, αφού η Βόρεια Μακεδονία εκπλήρωσε τους σχετικούς όρους πολιτικής.

Η συνδρομή προοριζόταν να συμπληρώσει τους πόρους που διατίθενται από άλλους χορηγούς, συμπεριλαμβανομένου του ΔΝΤ, στο πλαίσιο του προγράμματός του με τη Βόρεια Μακεδονία βάσει του μηχανισμού ταχείας χρηματοδότησης, ύψους 176 εκατ. EUR, το οποίο εγκρίθηκε στις 10 Απριλίου 2020.

4 ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΤΗΣ ΜΧΣ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

4.1 Επιχειρησιακές αξιολογήσεις

Σύμφωνα με τις απαιτήσεις του δημοσιονομικού κανονισμού της ΕΕ, η Επιτροπή διενεργεί επιχειρησιακές αξιολογήσεις με τη βοήθεια εξωτερικών συμβούλων, ώστε να λάβει εύλογες διασφαλίσεις σχετικά με τη λειτουργία των διοικητικών διαδικασιών και των χρηματοπιστωτικών κυκλωμάτων στις δικαιούχους χώρες.

Οι επιχειρησιακές αξιολογήσεις επικεντρώνονται στα συστήματα διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, ιδίως στους τρόπους οργάνωσης των υπουργείων οικονομικών και των κεντρικών τραπεζών, καθώς και στις διαδικασίες που εφαρμόζουν. Ειδικότερα επικεντρώνονται στον τρόπο διαχείρισης των λογαριασμών στους οποίους κατατίθενται τα κεφάλαια της ΕΕ. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται επίσης στη λειτουργία, την ανεξαρτησία και τα προγράμματα εργασίας των οργανισμών εξωτερικού ελέγχου, καθώς και στην αποτελεσματικότητα των δικλίδων ελέγχου αυτών των οργανισμών. Εξετάζονται επίσης οι διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων σε κεντρικό επίπεδο.

Το 2020 πραγματοποιήθηκαν 10 επιχειρησιακές αξιολογήσεις στο πλαίσιο των πράξεων ΜΧΣ για την COVID-19, καθώς και στο πλαίσιο της ΜΧΣ-III για την Ιορδανία. Οι εν λόγω αξιολογήσεις κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα χρηματοπιστωτικά κυκλώματα και οι διαδικασίες στις χώρες εταίρους κρίνονται κατάλληλα για τους σκοπούς της ΜΧΣ. Δεν χρειάστηκαν νέες αξιολογήσεις το 2021.

4.2 Εκ των υστέρων αξιολογήσεις

Σύμφωνα με τον δημοσιονομικό κανονισμό της ΕΕ και τις αντίστοιχες αποφάσεις για τη ΜΧΣ, η Επιτροπή διενεργεί εκ των υστέρων αξιολογήσεις⁸, μετά την ολοκλήρωση των πράξεων ΜΧΣ, για να αξιολογήσει τον αντίκτυπό τους. Οι δύο κύριοι στόχοι αυτών των αξιολογήσεων είναι οι εξής:

- i. ανάλυση του αντίκτυπου της ΜΧΣ στην οικονομία της δικαιούχου χώρας, ιδίως όσον αφορά τη βιωσιμότητα της εξωτερικής θέσης της· και
- ii. αξιολόγηση της προστιθέμενης αξίας της δράσης της ΕΕ.

Τον Ιανουάριο και τον Απρίλιο του 2021, η Επιτροπή δημοσίευσε τα έγγραφα εργασίας των υπηρεσιών της για τις εκ των υστέρων αξιολογήσεις της ΜΧΣ-I στην Τυνησία και της ΜΧΣ-III στην Ουκρανία, αντίστοιχα. Τα έγγραφα εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύουν την παρούσα έκθεση παρέχουν πρόσθετες πληροφορίες γι' αυτές τις δύο αξιολογήσεις.

Επιπλέον, το 2021 ολοκληρώθηκε η κοινή εκ των υστέρων αξιολόγηση των παρεμβάσεων ΜΧΣ-II στην Τυνησία και στην Ιορδανία, όπως επίσης η μετα-αξιολόγηση όλων των πράξεων ΜΧΣ της περιόδου 2010-2020. Στο πλαίσιο της μετα-αξιολόγησης, αξιολογήθηκαν οι αρχές και τα χαρακτηριστικά που διέπουν το μέσο ΜΧΣ ενώ στόχος ήταν να προκύψουν στοιχεία σχετικά με τρόπους για να βελτιωθούν: i) η συνάφεια, η αποτελεσματικότητα, η αποδοτικότητα και η προστιθέμενη αξία του και ii) η ικανότητά του να ανταποκρίνεται στις προτεραιότητες της εξωτερικής δράσης της ΕΕ. Τα συνοδευτικά έγγραφα εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής αναμένεται να δημοσιευτούν το 2022.

- **ΜΧΣ-II στην Τυνησία και στην Ιορδανία:** η εξωτερική μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το μέγεθος, η μορφή και το χρονοδιάγραμμα των πράξεων που υλοποιήθηκαν από τις δύο χώρες ήταν συναφή και κατάλληλα για τις χρηματοδοτικές ανάγκες των χωρών, παρέχοντας στην ΕΕ προστιθέμενη αξία. Και στις δύο χώρες, η ΜΧΣ είχε θετικό αντίκτυπο στη βιωσιμότητα του χρέους και συνέβαλε στην προώθηση της μακροοικονομικής σταθεροποίησης. Οι όροι ήταν συναφείς και επικεντρώθηκαν σε βασικούς τομείς μεταρρυθμίσεων. Οι πράξεις στήριζαν θετικές αλλαγές σε ορισμένους τομείς μεταρρυθμίσεων, παρά την ανομοιογενή πρόοδο σε κάποιες άλλες ειδικές μεταρρυθμίσεις. Από την σκοπιά των περιοχών, ο θετικός αντίκτυπος και οι δευτερογενείς επιπτώσεις των δύο ΜΧΣ στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική ήταν λιγότερο μετρήσιμα και συνδέονταν κυρίως με τον αντίκτυπο στο κλίμα εμπιστοσύνης.
- **Η μετα-αξιολόγηση των πράξεων ΜΧΣ της περιόδου 2010-2020:** η εξωτερική μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι πράξεις ΜΧΣ ήταν αποτελεσματικές, συναφείς και συνεκτικές και ότι δημιούργησαν προστιθέμενη αξία της ΕΕ. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι το μέσο ΜΧΣ συμβάλλει αποτελεσματικά τόσο στην αποκατάσταση της εξωτερικής βιωσιμότητας όσο και στην προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Ταυτόχρονα, η μελέτη επισημαίνει τη σημασία της αίσθησης ανάληψης ευθύνης για τις μεταρρυθμίσεις στη χώρα εταίρο, ώστε να διασφαλιστεί ότι ο αντίκτυπος των μεταρρυθμίσεων πολιτικής που υλοποιούνται θα είναι μακροχρόνιος. Επίσης, στη μελέτη επισημαίνεται το

⁸ Όλες οι εκ των υστέρων αξιολογήσεις είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο της Επιτροπής:

https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_en.

μεγάλο χρονικό διάστημα που μπορεί να χρειαστεί για να καταστούν λειτουργικές οι πράξεις ΜΧΣ και παρουσιάζονται ορισμένες ιδέες για τη διευκόλυνση της ταχύτερης και αποτελεσματικότερης αντίδρασης του μέσου σε ένα δύσκολο γεωπολιτικό πλαίσιο. Στην αξιολόγηση τονίστηκε η ανάγκη να ενισχυθεί η προβολή της ΜΧΣ στις δικαιούχους χώρες. Στο πλαίσιο αυτό, η εκδήλωση που διοργάνωσε η Επιτροπή στις 16 Νοεμβρίου 2021, με την ευκαιρία της 30ής επετείου του μέσου, αποτέλεσε επίσης σημαντική ευκαιρία προβολής για την εδραίωση της ευαισθητοποίησης σχετικά με το μέσο εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εκπρόσωποι υψηλού επιπέδου από δικαιούχους χώρες, εταιρείες παροχής συμβουλών, αντιπροσωπείες της ΕΕ και κράτη μέλη συμμετείχαν στη συζήτηση σχετικά με τα μέχρι στιγμής επιτεύγματα της ΜΧΣ και τις πιθανές στρατηγικές για το μέλλον της. Από μεθοδολογική άποψη, το επίπεδο των εκ των υστέρων αξιολογήσεων της ΜΧΣ ήταν υψηλό, ιδίως μετά την έναρξη ισχύος των κατευθυντήριων γραμμών του 2015 για τη βελτίωση της νομοθεσίας.

Πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τις δύο αξιολογήσεις παρέχονται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα έκθεση και θα είναι διαθέσιμες στα έγγραφα εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που θα δημοσιευτούν και για τις δύο αξιολογήσεις.

5 ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΕΣΟ ΜΧΣ

5.1 Λειτουργία του μέσου ΜΧΣ

Η κοινή δήλωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου του 2013 σχετικά με τη ΜΧΣ⁹ ορίζει ότι η συνδρομή έχει μακροοικονομικό και χρηματοδοτικό χαρακτήρα και δηλώνει σαφώς ότι αποσκοπεί στην «αποκατάσταση μιας βιώσιμης θέσης εξωτερικής χρηματοδότησης για επιλέξιμες χώρες και εδάφη που αντιμετωπίζουν δυσκολίες εξωτερικής χρηματοδότησης». Προκειμένου η ΜΧΣ να είναι επιτυχής ως μέσο «έκτακτης ανάγκης», είναι επομένως σημαντικό να κινητοποιείται αποτελεσματικά και εγκαίρως.

Παράλληλα, έχει επισημανθεί, τόσο από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο όσο και στη μετα-αξιολόγηση των πράξεων ΜΧΣ (2010-2020), ότι οι καθυστερήσεις στην έκδοση αποφάσεων για τη ΜΧΣ από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στο πλαίσιο της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας μπορούν να αποτελέσουν σημαντική αδυναμία για ένα μέσο που προορίζεται για την αντιμετώπιση κρίσεων του ισοζυγίου πληρωμών. Κατά συνέπεια, το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο συνέστησε στην Επιτροπή «να διερευνήσει, από κοινού με τους συννομοθέτες της, τις διαθέσιμες επιλογές για την

⁹ Κοινή δήλωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, που εγκρίθηκε μαζί με την απόφαση για τη χορήγηση περαιτέρω μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής στη Γεωργία [απόφαση (ΕΕ) 2013/778 της 12ης Αυγούστου 2013]. Διατίθεται στη διεύθυνση:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D0778&from=EN>.

επίσπευση των διαδικασιών έγκρισης των επόμενων προγραμμάτων μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής, ιδίως όσον αφορά την επείγουσα χρηματοδότηση».¹⁰

Ωστόσο, η Επιτροπή πιστεύει ότι η εμπειρία από τη δέσμη ΜΧΣ για την COVID-19 και από τη νέα επείγουσα ΜΧΣ προς την Ουκρανία δείχνουν ότι η τρέχουσα δομή της ΜΧΣ μπορεί να επιτρέψει την ταχεία έγκριση, εάν όλα τα θεσμικά όργανα συμφωνήσουν να χρησιμοποιήσουν πλήρως τη διαθέσιμη ευελιξία των διαδικασιών. Σε αμφοτέρως τις περιπτώσεις, η Επιτροπή συνεργάστηκε με το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με τη χρήση των υφιστάμενων διαδικασιών κατεπείγοντος, οι οποίες κατέστησαν δυνατή την έγκριση της συνδρομής εντός ενός μηνός από την υποβολή της πρότασης της Επιτροπής και από αμφοτέρους τους συννομοθέτες. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επικαλέστηκε ειδική ρήτρα (άρθρο 163) του εσωτερικού κανονισμού, η οποία επιτρέπει στο Κοινοβούλιο να εγκρίνει άμεσα την απόφαση στην ολομέλεια, χωρίς να χρειάζεται να διέλθει από την επιτροπή ΙΝΤΑ, όπως συμβαίνει συνήθως. Αυτή η ταχεία διαδικασία έγκρισης ήταν το αποτέλεσμα μιας κοινής αίσθησης επείγοντος από όλα τα θεσμικά όργανα σε αυτούς τους εξαιρετικά δύσκολους καιρούς.

Έτσι, ο εσωτερικός κανονισμός τόσο του Συμβουλίου όσο και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προβλέπει εσπευσμένη διαδικασία, που είναι αναγκαία για την ταχεία έγκριση σε επείγουσες καταστάσεις. Χάρη στις έγκαιρες και εποικοδομητικές επαφές, κατέστη δυνατή η ταχύτερη διαδικασία έγκρισης στο πλαίσιο της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας, με την πλήρη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αυτό δεν θα συνέβαινε εάν η Επιτροπή είχε προτείνει μέτρα βάσει του άρθρου 213 της ΣΛΕΕ (εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου απαιτείται επείγουσα χρηματοδοτική συνδρομή και η πράξη ΜΧΣ εγκρίνεται μόνον από το Συμβούλιο).

5.2 ΜΧΣ στο ΠΔΠ 2021-2027:

Η γεωπολιτική και οικονομική αστάθεια συνεχίζεται στην περιοχή γειτονίας της ΕΕ, οξύνεται δε περαιτέρω από τις ανθρωπιστικές και οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 και της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία. Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάγκη να εξετάξει η ΕΕ την παροχή ΜΧΣ είναι πιθανόν να διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα κατά τα προσεχή έτη.

Ο νέος Μηχανισμός Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας (στο εξής: NDICI) (γνωστός και ως μηχανισμός «Παγκόσμια Ευρώπη») άρχισε να ισχύει τον Ιούνιο του 2021 μετά την επίσημη έγκρισή του από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Το μέσο ΜΧΣ θα παραμείνει χωριστό από τον NDICI – Παγκόσμια Ευρώπη και θα εξακολουθήσουν να ενεργοποιούνται ειδικές πράξεις ΜΧΣ, ανάλογα με τις ανάγκες, βάσει χωριστών αποφάσεων ad hoc με βάση την εφαρμοστέα νομική βάση της Συνθήκης. Ωστόσο, στο εξής τα δάνεια ΜΧΣ θα καλύπτονται από τη νέα εγγύηση εξωτερικής δράσης (στο εξής: EAG) που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του κανονισμού για τον NDICI – Παγκόσμια Ευρώπη, με συντελεστή προβλέψεων 9 % όπως ίσχυε και παλαιότερα.

Ο κανονισμός NDICI – Παγκόσμια Ευρώπη: i) ορίζει ότι ο σχηματισμός προβλέψεων για την EAG πρέπει να χρηματοδοτείται από τον προϋπολογισμό των οικείων γεωγραφικών προγραμμάτων και ii) καθορίζει συνολικό όριο 10 δισ. EUR που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τις προβλέψεις της EAG. Μ' αυτόν τον τρόπο θα τεθεί στην

¹⁰ Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, ειδική έκθεση (αριθ. 03/2017) διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR17_3/SR_TUNISIA_EL.pdf.

πράξη όριο στον όγκο των πράξεων ΜΧΣ, καθώς και άλλων μέσων (συμπεριλαμβανομένων του εξωτερικού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, των δανείων του ΕΤΒΑ+ και της Ευρατόμ) που μπορούν να χρηματοδοτηθούν κατά τη διάρκεια του παρόντος ΠΔΠ.

Η διαχείριση της ΕΑΓ δεν θα γίνεται πλέον μέσω του Ταμείου Εγγυήσεων για τις εξωτερικές δράσεις, αλλά μέσω του κοινού ταμείου προβλέψεων. Η Επιτροπή έχει προχωρήσει στην αξιολόγηση των κινδύνων που συνεπάγεται αυτή η διαχείριση λαμβάνοντας υπόψη: i) τους νέους κανόνες για την αντιμετώπιση των ενδεχόμενων υποχρεώσεων και ii) το ειδικό πλαίσιο της έκθεσης στην Ουκρανία και την περιοχή. Οι κίνδυνοι αυτοί μπορούν επίσης να αντιμετωπιστούν κατά την προσεχή ενδιάμεση επανεξέταση του κανονισμού NDICI – Παγκόσμια Ευρώπη.

6 ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ — ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΧΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟ 2022

Το 2022 ξεκίνησε με την έγκριση από την Επιτροπή δύο νέων προτάσεων ΜΧΣ για τη Μολδαβία και την Ουκρανία ύψους 150 εκατ. EUR και 1,2 δισ. EUR αντίστοιχα. Η ΜΧΣ προς τη Μολδαβία, η οποία ζητήθηκε τον Νοέμβριο του 2021 εν μέσω της έξαρσης της κρίσης αερίου της Μολδαβίας και της συνεχιζόμενης οικονομικής ανάκαμψης μετά την πανδημία, θα συνίσταται σε 120 εκατ. EUR σε δάνεια και 30 εκατ. EUR σε επιχορηγήσεις. Τα εν λόγω δάνεια και επιχορηγήσεις θα εκταμιευθούν σε τρεις δόσεις μετά την εκπλήρωση των προκαθορισμένων όρων. Στις 11 Μαρτίου, η Μολδαβία ζήτησε αύξηση της ΜΧΣ, λόγω των οικονομικών επιπτώσεων της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία στις χρηματοδοτικές ανάγκες της, συμπεριλαμβανομένης της υψηλής εισροής προσφύγων. Στο αίτημα της Μολδαβίας υπογραμμίστηκε ιδίως η ανάγκη για επιχορηγήσεις. Ως απάντηση, συνεχίζονται οι προσπάθειες για τη συμπλήρωση της εν λόγω ΜΧΣ με ένα ευρύτερο πακέτο στήριξης, στο πλαίσιο του οποίου μπορεί να ικανοποιηθεί το αίτημα για αύξηση των επιχορηγήσεων. Επιπλέον, η συνιστώσα επιχορήγησης της ΜΧΣ θα είναι εμπροσθοβαρής, ώστε να καταστεί δυνατή η εκταμίευση περισσότερων επιχορηγήσεων στις δύο πρώτες δόσεις (15 εκατ. EUR και 10 εκατ. EUR, αντίστοιχα).

Στις 24 Φεβρουάριου 2022, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν απόφαση για νέα επείγουσα ΜΧΣ προς την Ουκρανία ενόψει του κινδύνου κλιμάκωσης της σύγκρουσης με τη Ρωσία και λόγω της απώλειας πρόσβασης της Ουκρανίας στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Η εν λόγω ΜΧΣ είχε τη μορφή δανείων ύψους 1,2 δισ. EUR, και τα πρώτα 600 εκατ. EUR καταβλήθηκαν τον Μάρτιο του 2022, συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση του διογκούμενου χρηματοδοτικού κενού της Ουκρανίας λόγω της συνεχιζόμενης σύγκρουσης με τη Ρωσία. Συνολικά, οι ουκρανικές αρχές είχαν λάβει μέτρα για την εφαρμογή του συμφωνηθέντος όρου. Ωστόσο, οι περιστάσεις του πολέμου συνιστούσαν συμβάν ανωτέρας βίας που εμπόδισε την αποτελεσματική ολοκλήρωση των μέτρων διαρθρωτικής πολιτικής ως προϋπόθεση για την εκταμίευση της δεύτερης δόσης της ΜΧΣ. Μετά από προσεκτική αξιολόγηση και αφού ζητήθηκε η γνώμη της επιτροπής μακροοικονομικής χρηματοδοτικής συνδρομής, η Επιτροπή αποφάσισε, παρά ταύτα, να προβεί επείγοντως στην εκταμίευση της δεύτερης δόσης ύψους 600 εκατ. EUR ήδη τον Μάιο του 2022.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 30ής Μαΐου 2022 επανέλαβε τη στήριξή του προς την Ουκρανία και είναι έτοιμο να χορηγήσει νέα έκτακτη ΜΧΣ ύψους έως 9 δισ. EUR το 2022.

Ανάλογα με την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων πολιτικής και την εκπλήρωση της πολιτικής προϋπόθεσης, η τελευταία δόση της ΜΧΣ για την COVID-19 εκταμιεύθηκε στην Τυνησία στις 25 Μαΐου 2022, ενώ η δεύτερη δόση προς τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη δεν εκταμιεύθηκε λόγω της περιορισμένης υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων στο τέλος της περιόδου διαθεσιμότητας. Η τελική δόση της πράξης ΜΧΣ-III της Ιορδανίας παραμένει διαθέσιμη έως τον Απρίλιο του 2023.

Η Επιτροπή είναι έτοιμη να εξετάσει τυχόν επικείμενα αιτήματα για ΜΧΣ και, κατά περίπτωση, θα προτείνει νέες και/ή επακόλουθες πράξεις ΜΧΣ στους επιλέξιμους εταίρους.

Στον πίνακα 1 παρέχεται επισκόπηση των αναλήψεων υποχρεώσεων και των πληρωμών για επιχορηγήσεις ΜΧΣ και της εκταμίευσης των δανείων ΜΧΣ κατά τα έτη 2019, 2020, 2021 και 2022 (προσωρινά στοιχεία). Το 2022 οι συνολικές εκταμιεύσεις δανείων και επιχορηγήσεων αναμένεται να ανέλθουν σε 1,575 εκατ. EUR και 25 εκατ. EUR, αντίστοιχα.

Πίνακας 1: Αναλήψεις υποχρεώσεων και πληρωμές για επιχορηγήσεις ΜΧΣ, και εκταμιεύσεις δανείων ΜΧΣ 2019-2022 (σε EUR)¹¹

	2019	2020	2021	2022 (προσωρινά στοιχεία)
Πιστώσεις αναλήψεων υποχρεώσεων για επιχορηγήσεις στον προϋπολογισμό	27 000 000	20 000 000	227 200	50 000 000
Επιχειρησιακές αξιολογήσεις, εκ των υστέρων αξιολογήσεις	125 900	293 900	227 200	Προς καθορισμό
Άλλες πιθανές πράξεις ΜΧΣ	—	—	—	30 000 000
Αναλήψεις υποχρεώσεων, σύνολο	125 900	293 900	227 200	30 000 000
Μη δεσμευθείσες πιστώσεις του προϋπολογισμού	26 874 100	19 706 100		Προς καθορισμό
Πιστώσεις πληρωμών για επιχορηγήσεις στον προϋπολογισμό	27 000 000	27 000 000	362 400	25 000 000
Επιχειρησιακές αξιολογήσεις, εκ των υστέρων αξιολογήσεις	304 949	284 600	362 400	—
ΜΧΣ ΙΙΙ στη Γεωργία (ολοκληρώθηκε)	—	5 000 000	—	—
ΜΧΣ στη Μολδαβία (ολοκληρώθηκε)	10 000 000	10 000 000	—	—
ΜΧΣ στη Μολδαβία	—	—	—	25 000 000
Άλλες πιθανές πράξεις ΜΧΣ	—	—	—	—
Πληρωμές, σύνολο	10 304 949	15 284 600	362 400	25 000 000
Μη χρησιμοποιηθείσες πιστώσεις για πληρωμές επιχορηγήσεων	16 695 051	11 715 400		—
Εκταμιεύσεις δανείων ΜΧΣ				
ΜΧΣ ΙΙΙ στη Γεωργία (ολοκληρώθηκε)	—	20 000 000	—	—
ΜΧΣ στη Μολδαβία (ολοκληρώθηκε)	20 000 000	20 000 000	—	—
ΜΧΣ ΙV στην Ουκρανία (ολοκληρώθηκε)	—	500 000 000	—	—
ΜΧΣ ΙΙ στην Ιορδανία (ολοκληρώθηκε)	100 000 000	—	—	—
ΜΧΣ ΙΙΙ στην Ιορδανία ¹²	—	100 000 000	200 000 000	—
ΜΧΣ ΙΙ στην Τυνησία (ολοκληρώθηκε)	300 000 000	—	—	—
ΜΧΣ στη Μολδαβία	—	—	—	75 000 000
Έκτακτη ΜΧΣ στην Ουκρανία	—	—	—	1 200 000 000
Εκταμιεύσεις δανείων ΜΧΣ, σύνολο	420 000 000	640 000 000	200 000 000	1 275 000 000
Πράξεις ΜΧΣ λόγω της πανδημίας COVID-19:				
ΜΧΣ στη Γεωργία (εκταμιεύθηκε εν μέρει)				
ΜΧΣ στη Μολδαβία (ολοκληρώθηκε)		75 000 000	—	—
ΜΧΣ στην Ουκρανία (ολοκληρώθηκε)		50 000 000	50 000 000	—
ΜΧΣ στην Ιορδανία (ολοκληρώθηκε)		600 000 000	600 000 000	—
ΜΧΣ στην Τυνησία (ολοκληρώθηκε)		150 000 000	50 000 000	—
ΜΧΣ στην Αλβανία (ολοκληρώθηκε)		—	300 000 000	300 000 000
ΜΧΣ στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη (εκταμιεύθηκε εν μέρει)		—	180 000 000	—
		—	125 000 000	—
ΜΧΣ στο Κόσοβο (ολοκληρώθηκε)		50 000 000	50 000 000	—
ΜΧΣ στο Μαυροβούνιο (ολοκληρώθηκε)		30 000 000	30 000 000	—
ΜΧΣ στη Βόρεια Μακεδονία (ολοκληρώθηκε)		80 000 000	80 000 000	—
Εκταμιεύσεις δανείων ΜΧΣ, σύνολο	420 000 000	1 675 000 000	1 665 000 000	1 575 000 000

¹¹ Ο πίνακας δεν λαμβάνει υπόψη τυχόν προτάσεις για νέες πράξεις ΜΧΣ μετά την 1η Ιουνίου 2022.

¹² Η τρίτη δόση ύψους 200 εκατ. EUR είναι διαθέσιμη έως τον Απρίλιο του 2023.